

Urszula Dobesz

Uniwersytet Wrocławski
Wrocław

Spacery po Wrocławiu Materiały do popularyzacji wiedzy o kulturze dla cudzoziemców

O tym, że należy wypracować metodykę nauczania kultury polskiej, wiadomo we wszystkich ośrodkach zajmujących się nauczaniem języka polskiego, czego dowodem są między innymi prace nad określeniem kompetencji socjokulturowej, prowadzone w ramach ministerialnej Komisji ds. Certyfikacji Znajomości Języka Polskiego jako Obcego MEN. Coraz liczniejsze są też próby uporządkowania problemów teoretycznych i terminologicznych, określenia obszaru przekazywanych treści kulturowych oraz próby wytyczania strategii działania w tym zakresie¹. W praktyce jednak w większości ośrodków zajmujących się nauczaniem języka polskiego nauczanie kultury polskiej jest mniej lub bardziej atrakcyjnym uzupełnieniem zajęć językowych i nie stanowi integralnej części tego nauczania. Często wynika to ze specyfiki działalności poszczególnych ośrodków. Tak również dzieje się w Szkole Języka Polskiego i Kultury dla Cudzoziemców Uniwersytetu Wrocławskiego. Mając świadomość, że nauczanie kultury powinno być integralną częścią nauczania języka i że w procesie tego nauczania powinien być obecny „świat języka, którego uczymy”², staramy się wprowadzać „teksty kulturowe” w każdy program realizowanych przez nas kursów. Ciągłe jednak towarzyszy nam poczucie niedosytu zarówno w zakresie metody, jak i prze-

---

¹ P. Garncaerek: *Świat języka polskiego oczami cudzoziemców*. Warszawa 1997; S. Bednarek: *Pojmowanie kultury i jej historii we współczesnych syntezach dziejów kultury polskiej*. Wrocław 1995.

² P. Garncaerek: *Świat języka polskiego...*, s. 9.

kazywanych treści. Przyjęta przez nas strategia działania opiera się na jednej podstawowej zasadzie. Ze względu na dosyć krótki czas trwania naszych kursów staramy się zaspokoić oczekiwania cudzoziemców, chcących się czegoś dowiedzieć o kulturze polskiej i o Wrocławiu.

Szkoła nasza prowadzi różne typy kursów językowych. Kursy semestralne (60 godz. zajęć językowych w semestrze), intensywne, dwutygodniowe kursy wyjazdowe (70 godz. zajęć językowych), czterotygodniowe kursy letnie (110 godz. zajęć językowych), 2- lub 3-tygodniowe kursy na zlecenie polsko-niemieckich organizacji oraz semestralne kursy dla stypendystów z Europy uczestniczących w programie „Sokrates”. Każdemu typowi kursu językowego towarzyszy program kulturalny o zróżnicowanej intensywności i tematyce, wynikającej często z rozpoznanych wcześniej potrzeb uczestników.

1. **Kurs semestralny** – 30 godz. (filmy, piosenki – próba odtworzenia powojennej historii Polski, „prasówka”) – to dla zaawansowanych, inni dostają informacje o bieżących wydarzeniach kulturalnych z komentarzami;

2. **Kurs letni** – 30 godz. wykładów – literatura, *Nobliści polscy, Wielkie legendy polskiej literatury - Kochanowski i Mickiewicz*, film, muzyka *Wschód, zachód, środek - muzyka polska na tle muzyki sąsiadów, Co się dzieje w Polsce?* – historyczny wykład o tym, co w danej chwili stanowią najważniejsze wydarzenia polityczne; wykład o Wrocławiu *Miasto wielu kultur - Polacy, Niemcy, Żydzi*. Wieczorami: filmy i piosenki.

3. **Kursy dla stypendystów** – naczelnymi wartościami kultury polskiej – wolność, ojczyzna, honor, godność, solidarność:

a) Wrocław – wczoraj i dziś,

b) kultura literacka, plastyczna, filmowa, teatralna (instytucje, najważniejsze osobowości),

c) uniwersytet.

4. **Kursy na zlecenie polsko-niemieckich organizacji** – wykład o kulturze Wrocławia ze szczególnym uwzględnieniem powiązań polsko-niemiecko-żydowskich.

Jak więc widać, ze względu na krótki czas trwania naszych kursów, koncentrujemy się przede wszystkim na kulturze Wrocławia, a dokładniej rzecz ujmując – na jej realizacyjnym wymiarze, czyli na przeszłym i obecnym życiu kulturalnym Wrocławia. Oczywiście jest to, że kultura i życie kulturalne danego miejsca nie powstają w zupełnej izolacji, tak więc staramy się prowadzić wszelkie prezentacje tej kultury w taki sposób, aby ukazać je w powiązaniu z kulturą polską czy też z kulturą europejską. Dbamy o to, aby odtworzyć cudzoziemcom „ducha czasu”, w jakim dany tekst kulturowy powstał, i staramy się wskazać znaczenie i funkcję tego tekstu w chwili obecnej. Tak jak wszyscy zajmujący

się nauczaniem kultury, odczuwamy brak materiałów dydaktycznych, spełniających oczekiwania zarówno cudzoziemców, jak i nauczycieli wprowadzających uczniów w świat polskich wartości kulturowych. Pomysł przygotowania zeszytu tekstów *Spacery po Wrocławiu* jest pierwszą u nas próbą wydania materiałów dydaktycznych, które będą sprzyjały poszerzaniu kompetencji językowej, a oparte będą na kontekście kulturowym.

Oto tematyka przygotowywanego zeszytu:

1. *Ossolineum – Fundacja i Dział Rękopisów, ul. Szewska*
2. *Uniwersytet – historia, nobliści, Aula Leopoldyńska*
3. *„Kalambur” – dawniej i dziś (historia teatru studenckiego), ul.*

Kuźniczka

4. *Rynek – ogólne omówienie, pracownia Geta-Stankiewicza (kamieniczka „Jaś”), restauracja „Lwowska”, pomnik Fredry koło Ratusza, pomnik Bonhoffera (koło kościoła św. Elżbiety)*
5. *Plac Solny – J. Kapistran, „Gazeta Wyborcza”*
6. *Teatr Laboratorium (Rynek – Sukiennice)*
7. *Ulica Stare Jatki*
8. *Ulica Świdnicka – ogólne omówienie, „Pomarańczowa Alternatywa”, „Solpol”, „Blikle”, Opera, Galeria, „Na Odwachu”*
9. *Plac Kościuszki 9 – Klub Muzyki, Filmu i Literatury*
10. *Ulica Włodkowica – dzielnica czterech świątyń, gmina żydowska, synagoga, Jakub Rotbaum – reżyser teatralny, malarz, malownicza postać Wrocławia*
11. *Ulica Ślężna – cmentarz żydowski (historia niemieckiej gminy żydowskiej)*
12. *Ostrów Tumski – ogólny opis, Muzeum Archidiecezjalne (Księga Henrykowska), Mikołaj Kopernik*
13. *Plac Polski – Akademia Sztuk Pięknych (od Carla Bacha do Ksawerego Dunikowskiego – historia Akademii założonej w 1791 r.)*
14. *Plac Dominikański – ogólne omówienie (od „bursztynowego szlaku” do „Pomnika Roweru”)*
15. *Dworzec Główny – ogólne omówienie (wraz z innymi dworcami w mieście), budynek, Z. Cybulski – wybitny polski aktor, który zginął na dworcu*
16. *Hala Ludowa – ogólne omówienie (M. Berg, H. Poelzig, Wytwórnia Filmów Fabularnych)*
17. *Osobowości; malownicze typy i „kultowe miejsca” Wrocławia (w tym polscy profesorowie niemieckiego uniwersytetu oraz między innymi T. Różewicz, H. Tomaszewski, Get-Stankiewicz, hrabia Dzieduszycki)*
18. *Rzeka – mosty (wiersze o rzece).*

Przykład tekstu popularnonaukowego dla średnio zaawansowanych:

Ossolineum

U zbiegu ulic Szewskiej i Grodzkiej, blisko Odry, stoi piękny barokowy gmach z kopułą. Mieści się w nim Zakład Narodowy imienia Ossolińskich. Twórca i fundator Zakładu Narodowego Józef Maksymilian hr. Ossoliński był pisarzem, kolekcjonerem, uczonym i bibliofilem. Rozumiał dobrze rolę, jaką w świadomości narodowej i politycznej może odegrać kultura. Będąc wielkim patriotą, przekazał specjalnym aktem fundacyjnym z 1817 r. swoje cenne zbiory (druki, rękopisy, muzealia) narodowi polskiemu. W akcie tym Ossoliński określił również działalność Zakładu, który dysponując drukarnią, wydawnictwem i własnym czasopismem, miał na celu opiekę nad polskim dziedzictwem kulturowym. Zakład Narodowy zaczął działać w 1827 r. we Lwowie, a jego siedzibą stał się klasztor pokarmeliński przystosowany specjalnie do potrzeb Zakładu. Od początku swego istnienia Zakład służył nauce polskiej, krzewił zainteresowania rodzimą historią i kulturą, podtrzymywał również wiarę w odzyskanie niepodległości i walczył o prawa narodowe. Po II wojnie światowej część zbiorów przewieziono ze Lwowa do Wrocławia. Umieszczono je w zabytkowym XVII-wiecznym gmachu poklasztornym. Już we wrześniu 1947 r., odbudowany po zniszczeniach wojennych, budynek mógł przyjąć pierwszych czytelników. Zbiory ossolińskie stworzyły warsztat naukowy dla powstałej po wojnie humanistyki wrocławskiej. Od samego początku swego istnienia Biblioteka Ossolińskich gromadziła druki, rękopisy i inne skarby kultury z terenu całej Polski. Tu właśnie, w artystycznie ozdobionej, hebanowej kasecie, przechowywany jest rękopis „Pana Tadeusza” Adama Mickiewicza. Dział rękopisów Zakładu Narodowego im. Ossolińskich ma w swojej kolekcji wiele pozycji będących prawdziwymi skarbami kultury polskiej. W zbiorach znajdują się liczne, unikatowe pozycje o dużej wartości historycznej, artystycznej i naukowej. Kolekcje zbiorów specjalnych: rękopisów, starych druków, numizmatów, map i grafik dokumentują dorobek kulturalny narodu polskiego. Spora część zbiorów pozostaje do tej pory we Lwowie - wśród nich są autografy, dyplomy, rysunki, fotografie, medale, pieczęcie i liczne zbiory czasopism. Rząd polski czyni starania o ich odzyskanie.

Ćwiczenia

Tekst może być zawsze punktem wyjścia innych tematów.

Wyjaśnienie roli tekstów:

1. Zależnie od tematu tekstu pojawią się różne style – najczęściej będą to teksty publicystyczne lub popularnonaukowe, głównie o charakterze informacyjnym. Składnia będzie dosyć prosta, bo podstawowym

zadaniem tekstów będzie wprowadzenie słownictwa specjalistycznego. Zaproponowane teksty z założenia mają pełnić funkcję stadium pośredniego przed przejściem do czytania oryginalnych tekstów naukowych czy fachowych.

2. Sprawy podstawowe – pojmowanie kultury; skłaniam się ku pojmowaniu kultury jako świata wartości (Ossolineum – wartości: wolność, krzewienie wiedzy, odpowiedzialność obywatelska).

3. Ćwiczenia nastawione będą głównie na rozbudowanie leksyki:

a) łączenie synonimów:

- *na zbiegu ulic* – *na rogu*,

- *krzewić* – *propagować*;

b) łączenie wyrazów i ich definicje (*siedziba* – ...);

c) ćwiczenia na łączliwość wyrazów (np. czasownik + rzeczownik):
niepodległość – *pozyskać, odzyskać, uzyskać*;

d) ćwiczenia na rozumienie tekstu.